

**POKRETAČKI MEHANIZMI IMPLEMENTACIJE I RAZVOJA
SISTEMA UPRAVLJANJA KVALITETOM, U KJKP "VODOVOD I
KANALIZACIJA " SARAJEVO**

**DRIVING MECHANISMS OF IMPLEMENTATION AND DEVELOPMENT
OF QUALITY MANAGEMENT SYSTEM IN CPUC "WATERWORKS
AND SEWAGE" SARAJEVO**

**Dreković Jakub, dipl.ecc, Skaka Zijad, dipl.ing, Krajina Husein, dipl.ing.,
KJKP "Vodovod i kanalizacija" Sarajevo**

Ključne riječi :kvalitet, sistem kvaliteta, pokretački mehanizmi i informisanje o kvalitetu.

SAŽETAK

U radu su prezentirane metode, načini rada i unapređenja uspostavljenog sistema upravljanja kvalitetom ISO 9001 u KJKP " Vodovod i kanalizacija-Sarajevo putem:

- Odbora za kvalitet
- Praćenjem realizacije mjerljivih ciljeva
- Redovnim I vanrednim auditima
- Praćenjem realizacije korektivno preventivnih mjera
- Tematskim analizama procesa
- Sistematskim informisanjem o kvalitetu

SUMMARY:

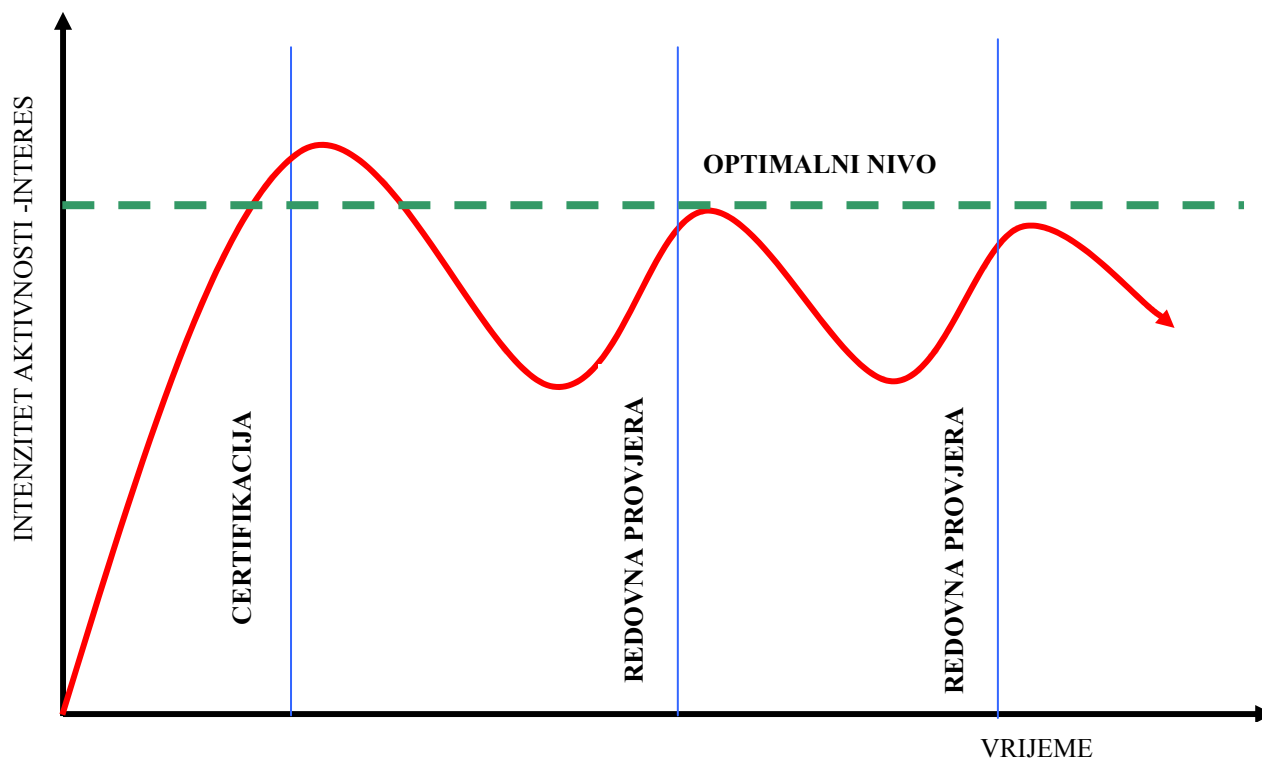
This papetr will present methods,conduct of operation and improvement of established quality Management System ISO 9001 in CPUC "Waterworks and Sewage"via:

- Quality Committee
- Follow-up of measurable goals
- Regular and special audits
- Follow-up of corrective-prevention measures implementation
- Thematic information on the quality

1.UVOD

Održavanje i unapređenje uvedenog , implementiranog i certificiranog sistema upravljanja kvalitetom na osnovu EN ISO 9001-2000 god po "Procesnom modelu", zahtjeva izuzetan intelektualni, tehničko tehnološki i organizacioni napor da bi se održao kontinuitet aktivnosti i interes zaposlenika. Teoretski je poznato, a na desetine primjera u praksi potvrđeno da poslije certificiranja sistema kvaliteta, kao i poslije redovnih certifikacijskih provjera, opada interes, kako menadžmenta tako i zaposlenika za dalje intenzivno djelovanje, na provođenju i razvoju aktivnosti koje su definisane dokumentima sistema kvaliteta.

Iz tih razloga potrebno je iznaći pokretačke mehanizme, koji će uspostavljeni sistem kvaliteta stalno unaprjeđivati i osvježavati, kako bi ostvario svoju temeljnu funkciju -"**Stalno poboljšanje funkcionisanja preduzeća**".

Slika 1 -Dijagram interesa

KJKP "Vodovod i kanalizacija" Sarajevo u svojoj praksi, od uvođenja i implementacije sistema kvaliteta, od 1998 -2001 god, certifikacije po **ISO 9002-1994** u 2001 god, certifikacije po **ISO 9001-1994** u 2002 god, tranzicije na "Procesni model" **ISO 9001-2000** u 2003 god, recertifikacijske provjere **ISO 9001-2000** u 2004 god, do danas, koristilo razne metode i načine, za unapređenje i stalno poboljšanje funkcije upravljanja sistemom kvaliteta. Ovaj rad nema za cilj da pruži uniformni model pokretačkih mehanizama, nego da prikaže one metode, koje su u našoj praksi dale najbolje rezultate.

2 POKRETAČKI MEHANIZMI

Da bi izbjegli inerciju sistema u uspostavljenom sistemu kvaliteta smo prepoznali metode i načine za kontinuirano unapređenje i razvoj.

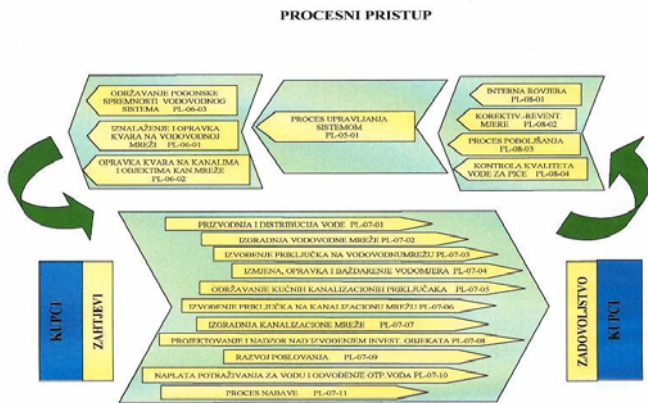
2.1. Odbor za kvalitet

Da bi se u potpunosti ovladalo i upravljalo procesnim modelom preduzeća, potrebno je integrirati sve poslovne funkcije sa funkcijom upravljanja sistemom kvaliteta.

Ovo smo postigli tako što smo u glavnom procesu "Proces upravljanja sistemom", čiji "vlasnik"-generalni direktor preduzeća, definisali podprocese i korake, koji osim poslovnih uključuju i najbitnije aktivnosti sistema upravljanja kvalitetom.

Jedna od temeljnih funkcija je funkcija **Odbora za kvalitet**. Menadžment Preduzeća je u Odboru za kvalitet prepoznao mjesto rješavanja svih značajnih problema u poslovanju i provođenju sistema kvaliteta. Sjednice Odbora za kvalitet se održavaju **svakog mjeseca, u tačno utvrđenom terminu (10-15 dan u mjesecu)**. Sjednice Odbora za kvalitet priprema menadžer kvaliteta, a na osnovu izvještaja koje mu dostavljaju "vlasnici procesa" i zaposlenici zaduženi po pojedinim oblastima.

Sjednicama predhodi polusatni video izvještaj o svim značajnim aktuelnostima u Preduzeću.

Slika 2 Procesni model

Nomeni	KJRP VIK	Sektor za ekon. i prav. poslova		Pogon. Kvalifikacija		Sektor za teh. praj. i razvoj		KJRP VIK		Tiskani dokumenti
		Upravljanje	Upravljanje	Upravljanje	Upravljanje	Upravljanje	Upravljanje	Upravljanje	Upravljanje	
Koaci	Koaci	Upravljanje	Upravljanje	Upravljanje	Upravljanje	Upravljanje	Upravljanje	Upravljanje	Upravljanje	Upravljanje
Zahtjev za kontinuirano nadziranje vodnih i kvaliteto odvođenja otpadnih voda	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Uvodni politika
Uvođenje općih strateških i mjerljivih ciljeva	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Uvodni ciljevi
Planiranje	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Uvodni plan
Obrazloženje rezultata	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Plan. obraz. rezultata
Realizacija planiranih poslova	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Uvodni o realizaciji

Slika 3 Dio glavnog procesa

Sjednicama prisustvuju osim članova Odbora za kvalitet i rukovodioci organizacionih cjelina koji se po potrebi pozivaju. Ovakav sistem rada doprinosi stalnoj uključenosti najvišeg rukovodstva u provođenju i unapređenju sistema kvaliteta.

Odbor za kvalitet na svojim sjednicama obavezno razmatra sljedeće:

- uspješnost izvršenja osnovne funkcije Preduzeća na polju vodosnadbjevanja i odvođenja otpadnih voda,
- nivo implementacije sistema kvaliteta,
- realizaciju mjerljivih ciljeva,
- realizaciju i efikasnost korektivnih-preventivnih mjera,
- predlaže i donosi nove korektivno-preventivne mjere,
- realizaciju investicija putem planova kvaliteta,
- praćenje efikasnosti i efektivnosti procesa,
- tematske analize procesa,
- izvještaje sa redovnih i vanrednih audita i
- aktuelnosti u Preduzeću.

Nakon održanih sjednica formiraju se dokumentovani zapisi u obliku:

- video i tonskog zapisa
- zapisnika Odbora za kvalitet koji se u elektronskoj verziji plasiraju na internoj intranet mreži računara (220 umreženih računara)

Web stranica sistema kvaliteta na lokalnoj mreži intranet izgleda ovako:

Slika 4 Intranet stranica sistema kvaliteta

2.2. Mjerljivi ciljevi

Osim opštih i strateških ciljeva preduzeća, koji su često uvjetovani spoljnim faktorima, u svakom preduzeću je definisati mjerljive ciljeve, čije je ostvaranje moguće angažovanjem zaduženih zaposlenika.

RED BROJ	NAZIV MJERLJIVOG CILJA	ZADUŽENI	CILJ (BENEFIT)	POS MATR. PERIOD	OSTVARENJE	PRIMJEDBA
01/04	Gubitke vode smanjiti za 2 %u odnosu na ostranjenje u 2003. godini,	Bekal Saludin Dimitrijević Nada	-2%	I-VII	+1,48%	Cilj nema trend ostvarenja
02/04	Ostranki, naplatu potraživanja za vodu i kanalizaciju u novčanom masivu za 1%u odnosu na ostranjenje u 2003. godini	Dimitrijević Nada	1% 14.413.380,60	I-VII	+12% 16.077.436,88	Cilj ima trend ostvarenja
03/04	Ostranki obukrat očitavanja utroška vode od 95%	Dimitrijević Nada Branковиć Omer	95%	I-VII	93,73%	Cilj ima trend ostvarenja
04/04	Otkriti 10.000 "skrivenih potrošača" u objektima sa jedinstvenog stanovanja, a jednim mjerilom utroška vode	Avdić Mirsad Dimitrijević Nada	15.000	I-VII	+13,90 17.886	Realizirani cilj za +5000 Cilj je ostvaren
05/04	Zamjeniti sve vodomjere kojima je istekao žig važenja ili se sumnja na njihovu ispravnost (cca 11.800 kom.)	Karašlihović Sakib Purić Elnaif	11.800 (7.168)	I-VII	7.411 ili 103,39	Cilj ima trend ostvarenja
06/04	Smanjiti potrebu umanjena računa za vodu po osnovu neispravnosti na vodovodnim instalacijama u novčanom vrijednosti od 30%	Dimitrijević Nada	-30%	I-VII	I-VII/03-280.158, I-VII/04-131.158 -59,18%	Cilj ima trend ostvarenja
07/04	Očistiti 147.400 m kanalizacione mreže,	Koramustafić Rašid	147.400 m (83.330)	I-VII	73.860 ili 80%	Cilj nema trend ostvarenja
08/04	Očistiti 19.300 slika na kanalizacionoj mreži.	Koramustafić Rašid	21.000 (12.390)	I-VII	11.390 ili 94%	Cilj ima trend ostvarenja

Slika 5 Praćenje mjerljivih ciljeva

Sistemska i kontinuirano **mjesečno praćenje trenda ostvarenja** tokom godine kao i **javno prezentiranje** rezultata na Odboru za kvalitet i unutrašnjoj Intranet mreži jedan je od pokretačkih mehanizama za ostvarivanje planiranih ciljeva.

2.3. Redovni i vanredni audit

Redovni audit izvodi se planski, dva puta godišnje. Nalazi redovnog audita imaju značajan uticaj na poboljšanje sistema kvaliteta i pokretanje korektivnih mjera i radnji, u cilju poboljšanja. U zbirnom izvješaju o provedenom auditu, u masi informacija, koje je potrebno obraditi u relativno kratkom vremenu, teško je prepoznati prave informacije, kao osnovu za poboljšanja. Jedna od pojava koja prouzrokuje relativno loše rezultate audita, je odsustvo interesa obučanih auditora, tako da osim "radnog slijepila" imamo formalno "odrađivanje" audita.

Iz tih razloga praktikujemo povremene tematske sjednice Odbora za kvalitet sa ciljem animiranja auditora a sve u cilju poboljšanja procesa procesa "Internog audita"

Vanredni audit se provodi kada menadžment izrazi **sumnju u regularnost odvijanja procesa**, podprocesa ili funkcije. Audit se izvodi po principu i metodama redovnog audita, sa najboljim auditorima, ali sa skraćenim vremenom pripreme.

Zbog činjenica, da je period trajanja audita duži, da se prilikom auditiranja ulazi u dubinu procesa i podprocesa, kao i to da se "Izvještaj sa audita" analizira na Odboru za kvalitet kao zasebna tačka, rezultati vanrednog audita, su u principu daleko bolji i daju jasniju sliku o procesu, kao i o mjerama za njegovo poboljšanje u korelaciji sa redovnim auditom.

2.4. Kontinuirano uspostavljanje i praćenje realizacije korektivno - preventivnih mjera

Jedna od bitnih poluga za unapređenje poslovnih funkcija i sistema kvaliteta uopšte je:

"Uspostavljanje i sistemsko praćenje realizacije korektivno preventivnih mjera".

Ovo je proces, u kojem se, izražena problematika, kao metodi, načini i rokovi za njihovo izvršenje detaljno analiziraju i dokumentuju. Obzirom da su mjerama definisana zaduženja, ovlaštenja i rokovi, ovakav zadatak se realizuje sa povećanim interesom i anagažovanjem zaposlenika. Bez obzira na dužinu roka za realizaciju mjere, njeno izvršenje se prati mjesečno na sjednicama Odboru za kvalitet. Javno se prezentiraju rezultati provođenja putem izvještaja i plasiraju na unutrašnjoj Intranet mreži. Ovakvim načinom rada riješeni su i problemi koji su u startu izgledali gotovo nerješivi.

RB	MJESTO INTERNE PROSVJERE	BROJ NALOGA	TAČKA STANB.	NEUSKLADENOST	OPAZANJA	PROVEDBENE KOREK. MJERE
10.	Direktor Pogona "Kanalizacija"	37 / 03 od 11.09.2003	-	nije bilo	nije bilo	nije bilo
11.	Služba za održavanje kanalizacione mreže	38 / 03 od 11.09.2003	7.5	N1- Ispostarljena situacija u suprotnosti sa ugovorom (datum, objekat, naziv priprema...)	01- RN 2139 u skladu sa shemom sa dvije kopije i izdat, suglasno RU 02- U izmjenama 01-213 nema uporednih pokaz. sa planom 03- Nema odjeren cjenovnik usluga za radove na kanalizaciji 04- OE-09-149 se koristi u izmjenom obliku	
			7.5	N2- Gradovinska knjiga i cjenovnik nisu potpisani od strane razdora investitora		
			4.2.4			
			5.4			
			7.5 i 8.2			
12.	Služba za održavanje mehanizacije i vozila	39 / 03 od 11.09.2003	6.3	N1- Infrastruktura radnog prostora nije u skladu sa zakonskim regulativama (grijeje, promjetranje, nema uslova za lakiranje vozila)	nije bilo	
			5.5.1	N2- U službi nema rješenja o imenovanju na mjestu rukovodioca nisu definisana odgovornosti i nadležnosti		
			4.2.4	N3- Forma obrazaca RU-10-04 ne primjenjuje se u praksi		
13.	Služba za realizaciju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda	40 / 03 od 11.09.2003	3.2	nije bilo	01- Poslomak kvaliteta se ne primjenjuje jer je postrojenje van funkcije. U toku suradovi sa de postrojenje stani u funkciju.	nije bilo
14.	Direktor Sektora za tehnička pitanja i razvoj	41 / 03 od 11.09.2003	7.3	N1- Naden nepotpisan obrazac OE-07-06 u razvojnem projektu	nije bilo	
			7.3.5	N2- Nema zapisa o verifikaciji projekta "Vodomer u svaki stan"		
15.	Tehnička služba Vodovoda	42 / 03 od 11.09.2003	-	nije bilo	nije bilo	nije bilo

Slika 6 Dio zbirnog izvještaja sa audita

Red. br.	NAZIV KOREKTIVNE/PREVENTIVNE MJERE	ODGOVORNO LICE	POČETAK	ZAVRŠETAK	MJERA RELIZOVANA	NAPOMENA
22/01	Uklonjenje eksplozivnih i izuzetih neeksplozivnih predmeta u korist KJKP "VIK", a u cilju bržeg dobavljanja odobrenja za gradnju objekat "ZAHVAT NA RJEČI B. OSNI"	Halvadžija K. Čengić J. Ljajić V.	13.12.2001	31.12.2002. FRACIJE	☒ DA ☐ NE	Završeno
08/02	Izrada i izvođenje rješenja za izvođenje priključka za korisnike sa sprovednim nacrtom	Badnjević T. Branković E.	01.06.2002	30.09.2002. NOVI ROK 01.02.2003	☒ DA ☐ NE	Završeno
11/02	Izgradnja i aktivna na početku u bespravnih cjevovoda na lokalitetu Dobroševića	Srna M. Branković E. Hurenović E. Majstović J. Dimitrijević N.	05.07.2002	30.09.2002. NOVI ROK 15.04.2003.	☒ DA ☐ NE	Završeno
20/02	Utvrdjivanje ekvaliteta podataka o efektivnosti prihranjivanja bunara na Bačevu	Srna M. Bakal S.	01.08.2002.	01.10.2002. NOVI ROK 31.12.2002.	☐ DA ☒ NE	Mjera je izvršena uzimajući u obzir uslova za njenu realizaciju. Mjera realizovana 19.08.03 u preizmjeru 25/03
26/02	Oprava telemetrijskog sistema izvorišta SOKOLOVICI	Hurenović E. Bakal S.	18.07.2002	20.09.2002. NOVI ROK 01.04.2003.	☒ DA ☐ NE	Završeno
27/02	Podizanje nivoa sigurnosti i efikasnosti telemetrijskog sistema	Hurenović E. Bakal S.	11.09.2002	15.03.2003. NOVI ROK 15.04.2003.	☒ DA ☐ NE	Završeno u fazi definisanje novih mjera
28/02	Objednjavanje i selekcioniranje svih podataka mačinskih za objekte vodovodnog sistema za unos u GIS	Bakal S. Alković M. Hurenović E. Branković E.	11.09.2002	12.12.2002	☒ DA ☐ NE	Završeno objavljeno na intranetu
29/02	Stanje katodne zaštite bunara i cjevovoda	Hurenović E. Bakal S i Čico Dž.	20.09.2002	15.02.2003	☒ DA ☐ NE	Završeno
30/02	Uspostavljanje normalne funkcije filtera u postrojenja "MOSČANICA"	Srna M. Badnjević T. Kucak M.	01.11.2002.	01.07.2003. NOVI ROK 31.11.2003	☐ DA ☒ NE	U nastavku opisan izvještaj Kucak Srna, i Badnjević T., Problem prevazlazi mogućnosti i nadležnosti VIK. Stanje neprijateljeno

Slika 7 Praćenje realizacije korektivnih

2.5. Sistemske i tematske analize procesa

Praćenje procesa vrši se kontinuirano putem praćenja realizacije parametara procesa kao i procjene efektivnosti i efikasnosti procesa. Ove analize se rade kvartalno na nivou sistema i analiziraju na sjednicama Odbora za kvalitet.

Tematske analize procesa vrše se na zahtjev vlasnika procesa ili člana Odbora za kvalitet.

To su sveobuhvatne rasprave čiji su rezultati korektivne mjere ili radnje na poboljšanju procesa.

2.6. Stimulisanje i nagrađivanje zaposlenika za uspješan rad na sistemu kvaliteta.

Od samog starta na uvođenju i implemetaciji sistema kvaliteta stimulisani su i nagrađivani - nosioci izrade dokumenata. Takav trend je nastavljen za sve nosioce bitnih razvojnih projekata (Razvoj informacionog sistema, Razvoj telemetrijskog upravljanja, Razvoj elektronskog upravljanja dokumentima sistema kvaliteta itd.).

Nagrađuju se i "vlasnici procesa" - čiji procese pokazuju punu efikasnost i efektivnost.

Godišnja nagrada "Najbolji zaposlenik" u 12 kategorija, koja se dodjeljuje na dana preduzeća dobija se po kriterijumima u kojima "zalaganje za kvalitet" nosi 60% pondera. Sve to skupa uz javno objavljivanje bitno utiče na pojačan interes za kvalitet.

RED BR	PROCES	Ocjena Upravljivosti ili Efikasnosti procesa	Korekcija procesa	Korektivna mjera-radnja	Predlog za poboljšanje
1.	PL-05-01 Proces upravljanja sistemom	Parametri se redovno prate. REDOVNO SE PLASIRAJU ZAPISNICI KOL DIR NA INTRANET Proces je upravljiv. Efikasnost se ocjenjuje polugodišnje Procjena- Proces je efikasan	Nije bilo	POVEĆANA KONTROLA PODPROCESA PROVOĐENJEM VANJELJUG AUDITA	ODOBREN I REALIZOVAN PROJEKAT "ELEKTRONSKO UPRAVLJANJE DOKUMENTIMA SISTEMA KVALITETA"
2.	PL-06-01 Iznalaženje i opravka kvara na vodovodnoj mreži	Parametri se redovno prate putem GIS-a Proces je upravljiv. Efikasnost se ocjenjuje polugodišnje Procjena- Proces je efikasan	IZMJENADUELA PROCESA- OPRAVKE KVARA NA VODOMJERNOM MJESTU	Nije bilo	ZAHTEV ZA POBOLJŠANJE PROCESA U DIJELU SANACIJA PROKOPA I ANGAŽOVANJE RESURSA IZ P. KANALIZACIJA
3.	PL-06-02 Opravka kvara na kanalima i objektima kanalizacione mreže	Parametri se redovno prate. Proces je upravljiv. Efikasnost se ocjenjuje polugodišnje Procjena- Proces je efikasan	Nije bilo	Nije bilo	Nema
4.	PL-06-03 Održavanje pogonske spremnosti Pogona Vodovod	Parametri se redovno prate. Proces je upravljiv. Efikasnost se ocjenjuje tromjesečno Procjena- Proces je efikasan	IZMJENADUELA PROCESA- ODRŽAVANJE SREDSTAVA ZA DEZINFEKCIJU VODE	AUDIT KOD DOBAVLJACA REMONT PUMPI	POBOLJŠANJE U ORGANIZACIONOM SMISLU U KOORDINACIJA SA PROCESUM NABAVE
5.	PL-06-04 Kompetentnost, svjesnost i obučavanje	Parametri se redovno prate. Proces je upravljiv. Efikasnost se ocjenjuje polugodišnje Procjena- Efikasnost nije dokazana, radi duzine perioda obrazovanja	IZMJENADUELA PROCESA- -OCJENA EFIKASNOSTI	Nije bilo	OCJENU EFIKASNOSTI DAJU DIREKTORI SBK-POG U SARADNJI SA RUKOV.

Slika 8 Praćenje realizacije procesa

2.7. Stimulisanje i informisanje o kvalitetu

Sve aktivnosti na polju kvalitet se redovno prati i objavljuju putem:

- Lokalne intranet mreže
  - Interneta
  - Putem mjesečnog video zapisa koji se plasira na Odboru za kvalitet i
  - Putem mjesečnih novina i biltena Preduzeća
- Odjeljenje informisanja Preduzeća svojim afirmativnim ali i kritičkim osvrtom na dešavanjima u oblasti kvaliteta pozitivno utiče na razvoj i unapređenje sistema kvaliteta.

Slika 9 Izvod iz novina Preduzeća

3. ZAKLJUČAK

Uspješno provođenje i održivost kao i razvoj sistema kvaliteta u mnogome zavisi od pravilnog izbora odgovarajućih pokretačkih mehanizama. Ovi mehanizmi moraju uključivati sve poslovne i systemske funkcije na jedinstvenom zadatku u očuvanju i poboljšanju uspostavljenog sistema kvaliteta.

4. LITERATURA

- [1] Pilavdžić F., Skaka Z. i Krajina H. : "Uvođenje, održavanje i razvoj sistema kvaliteta u komunalnoj djelatnosti"-Refetat sa IV simpozija o kvaliteti Vodice 29-30.10.2001 godine
- [2] "Škola kvaliteta" - Privredna komora BIH 2000
- [3] BAS EN ISO 9001:2000" Sistem upravljanja kvalitetom -Zahtjevi" SMP Sarajevo Juli, 2001 godine
- [4] BAS EN ISO 9004:2000" Sistemi upravljanja kvalitetom -Smjernice za poboljšanja performansi" SMP Sarajevo, 2002 godina